

2. Никитевич, А. В. Деривационное гнездо как объект и модель в теории словообразования и практике лексикографирования / А. В. Никитевич // Slavische Wortbildung im Vergleich. Theoretische und pragmatische Aspekte. Bd 12 : / А. В. Никитевич [и др.]. – Berlin : LIT-Verlag Dr. W Hopf, 2014. – С. 576–589.

АБУЧЭННЕ ФРАЗЕАЛАГІЗМАМ І ПРЫКАЗКАМ З КАМΠΑНАНТАМ БОГ / GOTT НА ЗАНЯТКАХ ПА БЕЛАРУСКАЙ І НЯМЕЦКАЙ МОВАХ

Масленікава С. С.

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы
г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

Устойлівыя выразы (фразеалагізмы і прыказкі) уяўляюць сабою складаны аспект пры вывучэнні замежнай мовы, у нашым выпадку нямецкай. Аднак іх вывучэнне ў супастаўленні з роднай беларускай мовай зробіць працэс навучання абедзвюм мовам больш эфектыўным і цікавым. Да таго ж валоданне навучэнцамі беларускімі і нямецкімі ўстойлівымі адзінкамі дазволіць ім пранікнуць у характар носбітаў абедзвюх моў і выявіць іх нацыянальныя асаблівасці.

Як вядома, на беларускую і нямецкую, як і на іншыя мовы хрысціянскіх народаў, паўплываў тэкст Бібліі. Менавіта таму ў выяўленых намі з актуальных лексікаграфічных крыніц [1–5] фразеалагізмах і прыказках з біблейскім кампанентам сустракаецца шмат устойлівых выразаў з кампанентам *Бог / Gott*.

Супастаўленне ў абедзвюх мовах фразеалагізмаў, прыказак і прымавак з адзначаным кампанентам зрабіла магчымым выкарыстаць выяўлены матэрыял пры састаўленні наступных практыкаванняў для вучняў і студэнтаў, якія вывучаюць беларускую і нямецкую мовы. З прычыны неактыўнага ўжывання навучэнцамі ў іх маўленні адзначаных устойлівых выразаў мэтазгодна папрасіць вучняў пазнаёміцца з імі самастойна ў згаданых вышэй слоўніках ці нават выпісаць, пазначаючы сабе поўныя, частковыя эквіваленты, а таксама безэквівалентныя словазлучэнні ў беларускай і нямецкай мовах.

Намі прапаноўваюцца наступныя практыкаванні:

1. Суаднясіце беларускія фразеалагізмы і прыказкі з адпаведнымі нямецкімі ўстойлівымі выразамі.

а) Мець Бога ў сэрцы	1) <i>In Gottes Namen!</i>
б) На Бога спадзявайся, а (ды) сам не давайся (не агінайся, не зывай)	2) <i>Hilf dir selber, so hilft dir Gott</i>
в) З Богам	3) <i>Dein Wort in Gottes Ohr</i>
г) Казаў Бог, каб і ты памог	4) <i>Gott bewahre alle</i>
д) Каб (чыё) словы ды Богу ў вушы	5) <i>Um einen Gotteslohn arbeiten</i>
е) Бог дасць	6) <i>Mit Gott im Herzen leben</i>
ж) Дай Бог кожнаму	7) <i>Gott gibt wohl die Kuh, aber nicht den Strick dazu</i>

Адказы: а) – 6), б) – 7), в) – 1), г) – 2), д) – 3), е) – 5), ж) – 4)

2. Падбярэце да беларускіх фразеалагізмаў і прыказак нямецкія адпаведнікі. Растлумачце іх значэнне.

1) *Бог ведае* – ...

2) *Як Бог дасць* – ...

3) *Бог (каму) суддзя* – ...

4) *Без Бога ні да парога* – ...

5) *Дасць Бог дзень, дасць і полудзень (хлеб, ежу, пажытак)* – ...

6) *Дзякуй Богу* – ...

7) *Барані Божжа (Божачка, Бог)* –

Адказы: 1) *Бог ведае* – *Weiß Gott!* ‘невядома (што, хто, куды, які, як, колькі і інш.)’; 2) *Як Бог дасць* – *Wie Gott will!* ‘як здарыцца, як прыйдзецца’; 3) *Бог (каму) суддзя* – *Gott möge ihn richten!* ‘хто-небудзь паплаціцца за свае нядобрыя справы; няхай гэта будзе на чым-небудзь сумленні як яго маральная адказнасць за нядобры ўчынак’; 4) *Без Бога ні да парога* – *An Gottes Segen ist alles gelegen* ‘кажуць, калі трэба сцвердзіць, што без Бога, як вярхоўнай істоты, і кроку не ступіш, што ўсё падуладна Богу’; 5) *Дасць Бог дзень, дасць і полудзень (хлеб, ежу, пажытак)* – *Gibt Gott Häuschen, gibt er auch Gräschen* ‘неяк будзе, усё ўладзіцца’; 6) *Дзякуй Богу* – *Gott sei Dank!* ‘вельмі добра’; 7) *Барані Божжа (Божачка, Бог)* – *Gott bewahre (behüte)!* ‘выказванне папярэджання, засцярогі ад чаго-небудзь нежаданага, недапушчальнага’.

3. Закончыце беларускія і нямецкія ўстойлівыя выразы адносна іх значэння.

1) ‘нічога кепскага не павінна здарыцца’:

Бог не выдасць (не дасць, не папусціць, не прадасць),

Wem Gott wohl will, dem

2) ‘нікому не вядома’:

Адзін Бог (Святы)

Das wissen

3) ‘хто-небудзь нешчаслівы, трапіў у цяжкае становішча’:

Бог

Er ist von Gott

4) ‘дзякаваць лёсу за добры зыход чаго-небудзь’:

Ставіць Богу

Gott sei

5) ‘выказванне папярэджання, засцярогі ад чаго-небудзь нежаданага, непрыемнага, недапушчальнага’:

Няхай (хай) Бог

Gott bewahre

6) ‘хто-небудзь памёр’:

Бог

Gott hab’ ... !

7) ‘хто-небудзь мае неаспрэчнае права на што-небудзь, варты, заслугоўвае чаго-небудзь’:

І Бог

Das ist von Gott ...

Адказы: 1) *Бог не выдасць (не дасць, не папусціць, не прадасць), свіння не з'есць. Wem Gott wohl will, dem will Sankt Peter nicht übel.* 2) *Адзін Бог (Святы) ведае. Das wissen die Götter.* 3) *Бог накараў. Er ist von Gott verlassen.* 4) *Ставіць Богу свечку. Gott sei Dank! Gott sei gedankt, getrommelt und gepfiffen (gelobt)* 5) *Няхай (хай) Бог крые (памье). Gott bewahre uns davor!* 6) *Бог прыбраў. Gott hab' ihn selig!* 7) *І Бог вялеў. Das ist von Gott gewollt.*

У якасці абагульняючага практыкавання па адзначанай тэме можна прапанаваць вучням без дапамогі слоўнікаў па памяці запісаць ці пералічыць вусна як мага больш фразеалагізмаў і прыказак з кампанентам *Бог / Gott* у беларускай і нямецкай мовах, прыдумаць і прэзентаваць на ўроку маўленчую сітуацыю (у форме маналога ці дыялога) па адным з устойлівых выразаў, не згадваючы яго. Такім чынам, усе прысутныя на занятках вучні будуць слухаць адзін аднаго, выпраўляць пасля расказаў пры неабходнасці маўленчыя памылкі і адгадваць задуманыя аўтарам фразеалагізм ці прыказку.

Выкананне прапанаваных ці падобных практыкаванняў вучнямі, якія вывучаюць беларускую і нямецкую мовы, паспрыяе іх зацікаўленасці навуковай дзейнасцю, менавіта параўнальна-супастаўляльным мовазнаўствам, таксама навучыць працаваць са слоўнікамі тых, хто не меў да гэтага часу такой неабходнасці пры вывучэнні моў. Да таго ж такі від работы безумоўна дазволіць студэнтам пазбегнуць памылак пры выкарыстанні ў маўленні беларускіх і нямецкіх устойлівых выразаў, у нашым выпадку з кампанентам *Бог / Gott*, а таксама паспрыяе павышэнню творчай актыўнасці і матывацыі навучэнцаў.

Літаратура:

1. Бинович, Л. Э. Немецко-русский фразеологический словарь / сост. Л. Э. Бинович; под ред. С. И. Константиновой. – М. : Аквариум, 1995. – 768 с.
2. Граф, А. Е. Словарь немецких и русских пословиц / А. Е. Граф. – СПб : Лань, 1997. – 287 с.
3. Лепешаў, І. Я. Тлумачальны слоўнік прыказак / І. Я. Лепешаў, М. А. Якалцэвіч. – Гродна : ГрДУ, 2011. – 695 с.
4. Лепешаў, І. Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы. У 2 т. Т.1. А – Л / І. Я. Лепешаў. – Мінск : БелЭн, 1993. – 590 с.
5. Лепешаў, І. Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы. У 2 т. Т. 2. М – Я. 2-ое выд., дапоўн. і выпр. / І.Я. Лепешаў. – Мінск : БелЭн, 2008. – 968 с.